

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A

EPIST. LVIII.

VERBA quedam nupera, desita nunc esse. transit ad Physica, & quotuplex rō ē, ex Platone. Aptat ad Ethica, & nihil hic idem, aut firmum, esse. Tum subtilitates quem usum habere possint? & hunc ex omni re captandum. Adrexit de senectute, & morte: neutram optandam, aut recusandam.

QVANTA verborum nobis ¹ paupertas, imò egestas sit, nunquam magis quàm hodierno die intellexi. Mille res inciderunt, cum fortè de Platone loqueremur, quæ nomina desiderarent, nec haberent: quædam verò cum habuissent, fastidio nostro perdidissent. Quis autem ferat in egestate fastidium? Hunc quem Græci cestrum vocant, pecora peragentem, & totis saltibus dissipantem, asilum nostri vocabant. hoc B Virgilio licet credas:

Et lucum Silari iuxta ilicibusque virentem
Plurimus Alburnum volitans, cui nomen asilo
Romanum est, æstrum Græci vertere vocantes,
Asper, acerba sonans, quo tota exterrita siluis
Diffugiunt armenta.

² Puto intelligi istud verbum interisse. Ne te longè differam, quædam simplicia in vsu erant, sicut *cernere ferro* inter se dicebant. Idem Virgilius hoc probabit tibi:

— Stupet ipse Latinus,
Ingentis, genitos diversis partibus orbis,
Inter se couisse viros, & cernere ferro.

quod nunc decernere dicimus: simplicis illius verbi vsus amissus est. Dicebant antiqui, *si iussu*, id est, si iussero. Hoc nolo mihi credas: ³ sed fide Virgilio:

Cetera quæ iussu, *mecum manus inferat arma.*
Non id ego nunc hac diligentia, vt ostendam quantum tempus apud grammaticum perdiderim: sed vt ex hoc intelligas, quantum apud Ennium & Attium, verborum situs occupauerit: cum apud hunc quoque, qui quotidie excutitur, aliqua nobis subducta sint. Quid, inquis, sibi ista vult præparatio? quò spectat? Non celabo te. cupio, si fieri potest propitiis auribus tuis, ⁴ Essentiam dicere: sin minùs, dicam & iratis. ⁵ Ciceronem auctorem huius verbi habeo, puto locupletem. si recentiore queris; ⁶ Fabianum, disertum & elegantem, orationis, etiam ad nostrum fastidium, nitidæ. Quid enim fiet, mi Lucili? quomodo dicetur *si sita* res necessaria, ⁷ naturam continens, fundamentum omnium? Rogo itaque permittas mihi hoc verbo vti. nihilominus dabo operam, vt ius à te datum parcissimè exerceam: fortasse contentus ero mihi licere. Quid proderit facilitas tua, cum ecce id nullo modo Latine exprimere possim, propter quod linguæ nostræ conuicium feci? Magis damnabis angustias Romanas, si scieris vnâ syllabam esse, quam mutare non possim. Quæ hæc sit, quæris? rō ē. Duri tibi videbor ingenij: in medio positum, posse sic transferri, vt dicam, *Quod est*. Sed multum interesse video. cogor verbum pro vocabulo ponere: sed id si necesse est, ponam. *Quod est*, Sex modis hoc à Platone dici, amicus noster homo eruditissimus hodierno die dicebat. Omnes tibi expo-

EPIST. LVIII. I. PAUPER TAS, IMÒ EGESTAS.] Plus igitur hoc est: & Pauperies esse rei potest, quàm non egeas. Plinius lib. iv. epist. Inopiâ, ac potius vt Lucretius ait, hac egestate patrij sermonis. Noster epist. xvii. Non est quod paupertas nos à philosophiâ reuocet, nec egestas quidem.

2. PVTO INTELLIGI.] Siue, intelligis.

3. SED FIDE.] Alij, fideli: fortasse, fido.

4. ESSENTIAM DICERE.] Optime ita Muretus,

cum in libris esset, quid sentiam.

5. CICERONEM AVCTOREM.] Sidonius: Lecturus es hic nouum verbum Essentiam: sed scias hoc ipsum dixisse Ciceronem.

6. FABIANVM.] Quem intelligis Fabius: Viam, quam Flavius Essentiam vocat. Nomen ei fuit, Ser. Flavius Papirius Fabianus.

7. NATVRAM CONTINENS.] Omnia enim ex Vsiâ: qua est proprie Stoicis, Deus & Materia.

s

6. HOMO

exponam, si antè indicauero, esse aliquod genus, esse & speciem. Nunc enim primum **A** illud genus quaerimus, ex quo ceteræ species suspensæ sunt, à quo nascitur omnis diuisio, quo vniuersa comprehensa sunt. Inuenietur autem, si cœperimus singula retrò legere. sic enim perducemur ad primum. Homo species est, vt Aristoteles ait: equus species est, canis species. ergo commune aliquod quaerendum est his omnibus vinculum, quod illa complectatur, & sub se habeat. Hoc quid est? animal. Ergo genus esse cepit omnium horum quæ modò retuli, hominis, equi, canis, animal. Sed sunt quædam, quæ animam habent, nec sunt animalia. placet enim satis & arbutis animam inesse. itaque & viuere illa, & mori dicimus. Ergo animantia superiorem tenebunt locum, quia animalia in hac formâ sunt, & fata. Quædam animâ carent, vt saxa. itaque aliquid erit animantibus antiquius, scilicet corpus. hoc sic diuidam, vt dicam corpora omnia aut animata esse, aut inanimantia. Etiamnum est aliquid superius, quàm corpus. Dicimus enim quædam corporalia esse, quædam incorporalia. Quid ergo erit ex quo hæc diducantur? illud cui nomen modò parum proprium imposuimus, Quod est. Sic enim in species **B** secebitur, vt dicamus: Quod est, aut corporale est, aut incorporale. Hoc ergo genus est primum & antiquissimum, &, vt ita dicam, generale: cetera genera quidem sunt, sed specialia, tamquam homo genus est. Habet enim in se nationum species, Græcos, Romanos, Parthos; colorum, albos, nigros, flauos: habet singulos, Catonem, Ciceronem, Lucretium. Itaque quâ multa continet, in genus cadit: quâ sub alio est, in speciem. Illud genus, Quod est, generale, supra se nihil habet. Initium rerum est. omnia sub illo sunt. Stoici volunt superponere huic etiam aliud genus magis principale: de quo statim dicam, si prius illud genus, de quo locutus sum, meritò primum poni docuero, cum sit rerum omnium capax. Quod est, in has species diuido, vt sint corporalia, aut incorporalia. Nihil tertium est. Corpus quomodo diuido? vt dicam, aut animantia sunt, aut inanimantia. Rursus animantia quemadmodum diuido? vt dicam, quædam animum habent, quædam tantum animam: aut sic: quædam impetum habent, incedunt, transeunt: quædam solo affixa, radicibus aluntur & crescunt. Rursus animalia in quas species **C** seco? aut mortalia sunt, aut immortalia. Primum genus Stoicis quibusdam videtur, Quid: sed quare videatur, subiiciam. In rerum (inquiunt) naturâ quædam sunt, quædam non sunt. Et hæc autem quæ non sunt, rerum natura complectitur, quæ animo succurrunt, tamquam Centauri, Gigantes, & quidquid aliud falsâ cogitatione formatum, habere aliquam imaginem cœpit, quamuis non habeat substantiam. Nunc ad id quod tibi promisi, reuertor, quomodo quæcumque sunt, ¹⁰ in sex modos Plato partitur. Primum illud Quod est, nec visu, nec tactu, nec vlllo sensu comprehenditur: cogitabile est. quod generaliter est: tamquam homo generalis sub oculis non venit, sed specialis venit, vt Cicero & Cato. Animal non videtur, sed cogitatur: videtur autem species eius, equus & canis. Secundum ex his quæ sunt, ponit Plato, quod eminent & exsuperat omnia. Hoc ait per excellentiam esse. vt poëta communiter dicitur. omnibus enim versus facientibus hoc nomen est. sed iam apud Græcos in vniuersum notam cessit. Homerum

intel- **D**
8. HOMO GENVS EST.] Atqui supra Species erat, sed ex Aristotele: hic Lovicam Chryssippi sequi cum probabile est, hodie videndam.

9. VIDETVR, QVID.] Ita lego, cum libris sit ambiguè Quid, vel Quod: sed illud præfero. Mutetis in vno etiam repperisse ait, Quiddam. Græcè dixerunt indubie, τὸ τί. Pincianus sententiam loci primus peruidit, & breuiter posuit: Stoicis aliud ali-quod genus Ente superius esse, nempe Quod: ita enim ipse legit. Id igitur is diuiditur, in verè Ens, & Non ens. Verè, vt omnia quæ in rerum naturâ sunt: Non ens, vt sunt Centauri, Chimera, & quæ in mente solâ subsistunt.

10. IN SEX MODOS PLATO.] Primò quidem in duos: atque ita in Timæo, & Sophistâ τὸ δὲ diuidit.

Apuleius ex illo: τὰς εἰδίας, quas Essentias dicimus, duas esse ait: per quas cuncta gignantur, Mundusque ipse. Quarum vna cogitatione solâ concipitur, altera sensibus subiici potest. Prior illa verè esse memoratur: hanc verò non esse possumus dicere. Et primæ quidè Essentiæ primum Deum esse, & Mentem, Formasque rerum & Animam: secundæ, omnia quæ informantur, quæque gignantur, & quæ ab Substantiæ superioris exemplo originem ducunt. Hæc ita vniuersè in Platone: sed distinctius noster in sex modos partitur. Primum est, Ens verè, intelligibile: vt Animal. Secundum, excellentissimum Ens, & causa Entium, Deus. Tertium, Idea. Quartum ipsa Eide sua Species. Quintum, quæ sensibus subiecta, id est corpora. Sextum, quæ quali sunt, vt Inane, Tempus.

A intelligas, cum audieris poetam. Quid ergo hoc est? Deus, scilicet maior ac potentior cunctis. Tertium genus est eorum, quæ propriè sunt: innumerabilia hæc sunt, sed extra nostrum posita conspectum. Quæ sunt, interrogas? propria Platonis supellex est. 11. Ideas vocat, ex quibus omnia, quæcumque videmus, fiunt: & ad quas cuncta formantur. Hæc immortales, immutabiles, inuiolabiles sunt. Quid sit Idea, id est, quid Platoni esse videatur, audi. Idea est eorum, quæ naturâ sunt, exemplar æternum. Adiciam definitioni interpretationem, quò tibi res apertior fiat. Volo imaginem tuam facere. exemplar picturæ te habeo, ex quo capit aliquem habitum mens, quem operi suo imponat. Ita illa quæ me docet & instruit facies, à quâ petitur imitatio, Idea est. Talia ergo exemplaria infinita habet natura rerum, hominum, piscium, arborum: ad quæ, quodcumque fieri ab illa debet, exprimitur. Quartum locum habet *ἰδὸς*. Quid sit hoc *ἰδὸς*, attendas oportet: & Platoni imputes, non mihi, hanc rerum difficultatem. nulla est autem sine difficultate subtilitas. Paullò antè pictoris imagine utebar. ille cum reddere

B Virgilium coloribus veller, ipsum intuebatur: Idea erat Virgilij facies, futuri operis exemplar: ex hac quod artifex trahit, & operi suo imposuit, *ἰδὸς* est. Quid interfit, quaeris? alterum exemplar est, alterum forma ab exemplari sumpta, & operi imposita. alteram artifex imitatur, alteram facit. Habet aliquam faciem statua: hæc est Idos. habet aliquam faciem exemplar ipsum, quod intuens opifex, statuam figurauit: hæc Idea est. Etiamnum aliam desideras distinctionem? Idos in opere est: Idea extra opus: nec tantum extra opus est, sed ante opus. Quintum genus est eorum, quæ communiter sunt. hæc incipiunt ad nos pertinere: hæc sunt omnia, homines, pecora, res. Sextum genus eorum est, quæ quasi sunt, tamquam inane, tamquam tempus. Quæcumque videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. Fluunt enim, & assiduâ diminutione atque adiectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit iuuenis. nemo est manè, qui fuit pridie. Corpora nostra rapiuntur fluminum more. quidquid vides, currit cum tempore. nihil ex his quæ videmus, manet. Ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum. Hoc est 12. quod ait Heraclitus: *In idem flumen bis non descendimus*. Manet idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc in amne manifestius est, quàm in homine. sed nos quoque non minùs velox cursus præteruehit: & ideò admiror dementia nostram, quòd tantopere amamus rem fugacissimam, corpus, timemusque ne quando moriamur: cum omne momentum, mors prioris habitus sit. Vis tu timere, ne semel fiat quod quotidie fit? De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxia casibus: mundus quoque, æterna res & inuicta, mutatur, nec idem manet. Quamuis enim omnia in se habeat quæ habuit, aliter habet quàm habuit, ordinem mutat. Quid, inquis, ista subtilitas mihi proderit? si me interrogas, nihil. Sed quemadmodum ille cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit atque auocat, &, vt dici solet, pascit: sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblectamentis reficere. sed ipsa oblectamenta opera sint: ex his quoque, si obseruaueris, sumes quod possit fieri salutare. Hoc ego, mi Lucili, soleo facere: 13. ex omni natione, etiam si à philosophiâ longissimè auersa est, eruere aliquid conor, & vtile efficere. Quid de istis capiam, quæ modò tractauimus, remotis à reformatione morum? quomodo meliorem me facere Ideæ Plotonicæ possunt? quid ex istis traham, quod cupiditates meas comprimat? Vel hoc ipsum, quòd omnia ista quæ sensibus seruiunt, quæ nos accendunt & irritant, negat Plato ex iis esse quæ verè sint. Igitur ista imaginaria sunt, & ad tempus aliquam faciem ferunt: nihil horum stabile, nec solidum est. & nos tamen cupimus tamquam

11. IDEAS VOCAT.] *De his ego aliquid Physiol. Dissert. 111.*

12. QVOD AIT HERACLITVS.] *Plato in Cratyllo: λέγει ποιοὶ πράξις, ὅτι πάντα ῥεῖ, καὶ οὐδὲν μένει. καὶ ποταμοῦ ῥοῆ ἀπειράτων ὄντων, λέγει, ὡς δὲ εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν ἐκ ἀνέμβαίνε: Ait Heraclitus, omnia fluere, nec quidquam manere. &*

cum fluuij cursu ista quæ sunt comparans, addit, quòd nec in idem flumen bis possis ingredi. *Idem in Empirica legas, 111. Hypotheseon.*

13. EX OMNI NATIONE.] *Sic libri, & interpretis, ex omni genere hominum aut sectâ. Muretus mallet, tractatione: est in orâ quorundam librorum, oratione, quod mihi præplaceat.*

quam aut semper futura, aut semper habituri. Imbecilli fluidique per intervalla confestim: mittamus animum ad illa, quæ æterna sunt. miremur in sublimi volitantes rerum omnium formas: Deumque inter illa versantem, & providentem, quemadmodum quæ immortalia facere non potuit, quia materia prohibebat, defendat à morte, ac ratione vitium corporis vincat. Manent enim cuncta, non quia æterna sunt, sed quia defenduntur curâ regentis. Immortalia tutore non egent: hæc conseruat artifex, fragilitatem materiæ vi suâ vincens. Contemnamus omnia, quæ adeo pretiosa non sunt, ut an sint omnino, dubium sit. Illud simul cogitemus, si mundum ipsum non minus mortalem, quam nos sumus, providentia periculis eximit, posse tamen aliquatenus nostrâ quoque providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, quibus pars maior perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiam pertulit. Erat quidem corpus validum ac forte sortitus, & illi nomen ¹⁴ latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum quæ aviditatem evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus causis. Nam hoc scis, puto, Platoni diligentia suæ beneficio contigisse, quod ¹⁵ natali suo decessit, & ¹⁶ annum vnum atque octogesimum implevit, ¹⁷ sine vllâ deductione. Ideo Magi, qui fortè Athenis erant, immolauerunt defuncto, amplioris fuisse sortis quam humanæ rati, quia consummasset perfectissimum numerum, quem novem novies multiplicata componunt. Non dubito, quin paratus esset paucos dies ex istâ summâ, & sacrificium, remittere. Potest frugalitas producere senectutem: quam ut non puto concupiscendam, ita ne recusandam quidem. Iucundum est esse secum quam diutissimè, cum quis se dignum quo frueretur, effecit. Itaque de isto ¹⁸ feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. Propè est à timente, qui fatum segniter expectat: sicut ille vitra modum deditus vino est, qui amphoram exsiccat, & faciem quoque exforbet. De hoc tamen quæremus, pars summa vitæ, ¹⁹ vtrum fax vitæ hæc sit, an liquidissimum ac purissimum quiddam: si modò mens sine iniuriâ est, & integri sensus animum iuvant, nec defectum & præmortuum corpus est. Plurimum enim refert, vitam aliquis extendat, ²⁰ an mortem. At si inutile ministeris est corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortasse paullo antè quam debet, faciendum est, ne cum fieri debeat, facere non possis: & cum maius periculum sit malè viuendi, quam citò moriendi, stultus est qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit. Paucos longissima senectus ad mortem sine iniuriâ pertulit. multis iners vita sine vsu iacuit sui. ²¹ Quanto deinde crudelius iudicas, aliquid ex vitâ perdidisse, quamuis finiri? Noli me inuitus audire, tamquam ad te iam pertineat ista sententia: sed quid dicam æstima. Non relinquam senectutem, si me totum mihi referuabit: totum autem ab illâ parte meliore. At si cæperit concutere mentem, si partes eius conuellere, si mihi non vitam reliquerit, sed ani-

14. LATITUDO PECTORIS.] *Apuleius: Platoni habitudo corporis cognomentum dedit. namque Aristocles prius nominatus. πλωτος Græcis, latus.*

15. NATALI SVO.] *Qui fuit mensis Thargelionis septimus dies, Plutarcho auctore Quest. Coniui. VIII. Quest. I. & Laertio.*

16. ANNUM VNVM ATQVE OCTOGESIMVM IMPLEVIT.] *Conuenit cum Athenæo, qui ad annum LXXXII. peruenisse prodidit, libro V. Item Censorino, qui ait Magnos viros non prius vitâ excessisse, quam ad annum illum octogesimum & vnum peruenerint: in quo Plato finem vitæ & legitimum esse existimauit, & habuit. Idem Suidas: at Neanthes apud Laertium annos LXXXIII. adscribit.*

17. SINE VLLA DEDUCTIONE.] *Iusto calculo.*

quæppe obiit ipso natali suo: ergo expleuit, nec plus minus fuit. Formularis sermo est in ratiociniis. Vide *De Benef. 11. cap. IV.*

18. FEREMVS SENTENTIAM.] *Quid hic Stoici aut Seneca, edisserui Manuduct. III. Disser. XXI.*

19. VTRVM FAX VITÆ HÆC SIT.] *Ita poeta ille Comicus apud Stobæum:*

Σφόδρα τ' ἐστὶν ὁ βίος ἡμῶν ὡς οὐροσφῆρης,
Ὅταν ἢ τὸ λοιπὸν μῆρον ἔξοχ' ἦνται:
Hæc vita vino similis admodum cluet,
Cum paullulum superfit, est fax atque acor.

20. AN MORTEM.] *Quia vita scilicet non est, in miseris malisq; sine spe, agere.*

21. QVANTO DEINDE CRVDELIVS.] *Verba aduersa sententia, non debere siniri.*

Animam: profiliam ²² ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, dumtaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. sic mori, vinci est. Hunc tamen si sciero perpetuo mihi esse patiendum: exhibo non propter ipsum, sed quia impedimento mihi futurus est ad omne, propter quod viuitur. Imbecillus est & ignauus, qui propter dolorem moritur: stultus, qui doloris causam vituit. Sed in longum exeo. est præterea materia ²³ quæ ducere diem possit. Et quomodo finem vitæ imponere poterit, qui epistolæ non potest? Vale ergo: quod libentius quam ²⁴ mortes meras lecturus es.

EPIST. LIX.

VOLUPTATIS & Gaudij discrimen: atque hoc honestum verbum esse. Laudat deinde de stilum Lucilij, & philosopho verba item non negligenda; amandas etiam parabolas atque imagines. Serio autem, non obiter philosophandum esse: nec nobis ipsis citò placendum. quæ adulationis nos perdit.

MAGNAM ex epistolâ tuâ percepi voluptatem. permittite enim mihi uti verbis publicis; nec illa ad significationem Stoicam reuoca. Vitium esse voluptatem credimus. Sit sanè: ponere tamen illam solemus, ad demonstrandam animi hilarem affectionem. Scio, inquam, & voluptatem (si ¹ ad nostrum album verba dirigimus) rem infamem esse, & gaudium ² nisi sapienti non contingere. Est enim animi elatio, ³ suis bonis viribusque fidentis. vulgò tamen sic loquimur, ut dicamus, magnum gaudium nos ex illius consulatione, aut ex nuptiis, aut ex partu vxoris percepisse: quæ ad eò non sunt gaudia, ut sæpe initia futuræ tristitiæ sint. Gaudio autem iunctum est, non desinere, nec in contraria verti. Itaque cum dicit Virgilius noster: *Et mala mentis Gaudia*, disertè quidem dicit, sed parùm propriè: nullum enim malum gaudium est. Voluptatibus hoc nomen imposuit, & quod voluit, expressit: significauit enim homines, ⁴ malo suo lætos. tamen ego non immeritò dixeram, cepisse me magnam ex epistolâ tuâ voluptatem. Quamuis enim ⁵ ex iustâ causâ imperitus homo gaudeat, tamen affectum eius impotentem, & in diuersa statim inclinaturum, voluptatem voco, opinione falsi boni motam, immoderatam & immodicam. Sed ut ad propositum reuertar, audi quid me in epistolâ tuâ delectauerit. habes verba in potestate: non effert te oratio, ne longius quam destinasti, trahit. Multi sunt, qui ad id quod non proposuerant scribere, alicuius verbi decore placentis vocentur; quod tibi non euenit. pressa sunt omnia, & rei aptata. Loqueris quantum vis, & plus significas quam loqueris. Hoc maioris rei indicium est. apparet ani-

22. EX ÆDIFICIO PUTRIDO.] *Stobæus Serm. CXVIII. Gorgia Leontino hoc adscribit. qui senex interrogatus, ecquid libens moreretur? μάλισα, δ' ἵπτεσσι. ὡς περὶ τὸ ἐκ σαρκῶν καὶ πόντος οὐδὲν ἰού ἀσμένως ἀπαλλάττομαι:* Maxime, inquit. nam, ut ex putri & disfluente domunculâ, non inuitus abeo.

23. QUÆ DUCERE DIEM.] *Id est, vber hæc materies & disputatio, & vel diem traxerit. Alij explicant, materiam in nobis esse, quæ mortem differre possit: subtiliter magis, quam verè.*

24. MORTES MERAS.] *Quas epistola hæc vltima habet, & sonat. Ingratum verbum desino, & in illud Valetudinis muto. Olim sic ego: mutant quidam, & mortis moras probant. mihi improbè.*

EPIST. LIX. I. AD NOSTRUM ALBUM.] *Stoicum. ut in nostro foro & tribunali super iis arbitramur.*

2. NISI SAPIENTI.] *Super totâ hac re ego*

uertim Manuduct. III. Dissert. v.

3. SVIS BONIS VIRIBVSQVE.] *In vno libro repperi, suis bonis verisq; & valdè placeat. Nam Gaudium omne Stoicis ex solâ virtute oritur, & consequitur summum illud bonum, etsi boni pars non est. Si tamen vires retines, ad firmam fundatumq; in virtute animi statum referes.*

4. MALO SVO LÆTOS.] *Nam & lætitia inter mala, & apud malos est. Cicero Tuscul. I. v. Stoicè: Atque ut confidere decet, latari non decet; sic quidem gaudere decet, latari non decet: quoniam docendi causâ à Gaudio Lætitiam distinguimus. Muretus appositum Afranij versum adducit, Gaudebit sapiens, lætabuntur ceteri: Afranij, an suum?*

5. EX IYSTA CAVSSA.] *Turbent aliquem scripti, qui, ex homine istâ causâ. Sed fuit scilicet, ex honestâ causâ.*